

פרוטוקול מס' 49 / ד

מישיבת ועדת הכספים מיום ב', ח' בטבת תשט"ו
(31.1.55), בשעה 11.00.

נוכחין: חברי הועדה: י. גורלי - היו"ר

- י. פורדר
- ח. אריאב
- א. הרצפלד
- ק. לוז
- ז. שפר
- א.ט. גניחובסקי

פרזנטים: מ"ר ד. הורוביץ - נגד בנק ישראל
 ד"ר נאמן - החשב הכללי
 מר בר-יוסף - המפקח על הבנקים

מר ספיבק - מטעם האוצר
 מר בזק - מזכיר הועדה

סדר-היום: מצב האשראי

היו"ר י. גורלי: פותח את הישיבה.

בין הבעיות שאנו לוטדים אותן נמצאת גם בעיית האשראי במדינה, והיינו רוצים בניהול זה ללמוד תורה מפיך, בייחוד לאחר שאתה מכהן בתפקיד של נגיד בנק ישראל.

י. בדר: לפני שנעבור לסדר-היום ברצוני להעלות 3 שאלות, על מנת שיהיו נגד עיני שר האוצר בבואו לישיבת ועדת הכספים ביום ד'.

(1) מהו מצב הדיונים בנוגע להסדר הטיים, בקשר לביקורו של שר ג'ונסטון, ומהי עצם החלוקת?

(2) האם זכונ הדבר טיט כוונה באוצר לצמצם את פעולות הסק"ם מבלי לתת לאנשי צבא הקבע ולחיילי שירות חובה העלמה סתמיטה במסכורת?

(3) כיוון שהועברה לוועדת הכספים הצעה שלי בנוגע לסדרי ההוצאה לפועל - טסים, ברצוני לשאול את היו"ר האם הוא עומד להעמיד את העניין לדיון בוועדה בהקדם האפשרי?

היו"ר י. גורלי: לשאלה האחרונה אני יכול להשיב שבמידת האפשר אנו תמיד עושים כל מאמץ כדי לא

להטהות דברים שמועברים אלינו על ידי הכנסת, וכמובן אעשה את הכל כדי להקדים את הביקור. אבל אני מטיל ספק אם יש מקום לשאלה הראשונה, במסגרת העבודה של הועדה, מטעמי טעמים: א) זוהי שאלה כללית אשר צריכה לעניין לא רק את ועדת הכספים, אפטר לשאול אותה מעל במת הכנסת; ב) אני מטיל ספק אם שר האוצר בשלב זה של השיחות, יסכים למסור אינפורמציה לוועדת הכספים. אבל השאלות רסומות והן תועברנה לשר האוצר.

רשות הדיבור לשר הורוביץ.

סר הרוביץ:
 אני מקדם בכרחה את ההודעות הזאת אשר ניתנת לי לדבר בפני ועדת הכספים של הכנסת על סדירות המסרתי, הזאת וזוהי בעיה המטפסת נושא לויכוח אבולרי רב, שנוי סגור במחלוקת, ולצד קשה סגור, מעל בטוח צבוריות, להדיין בשאלה זו שתי סיבות: (א) לא כל העובדות מצו רשמים לגלות מעל בטוח צבוריות (ופה יש לי הודעות לדבר בגילוי לב); (ב) לא נהוג בשום ארץ בעולם שמי שעוסד בראש הבנק הממלכתי יומיע לעתים המרות בנושאים צבוריים.

סך הכל של המסרתי בסדירה, סכל המקורות - מסרתי בנקאי ומסרתי של אגודות שיתופיות - מגיע ל-328 מיליון ל"י. ברור שזה כולל מסרתי רגיל ממקורות של הצבור.

ז. שפר: זוהי יתרת המסרתי?

סר הרוביץ: כן, ל-31 בדצמבר 1954. סכום זה כולל גם 85 מיליון ל"י מסרתי שניתן על ידי בנקים ואגודות שיתופיות, ממקורות שמפקיד אצלם המוצר מתקציב הפיתוח, אבל זהו גם כן מסרתי.

ז. בדר: האם הבנקים המיפותקאיים נכללים בכלל זה?

סר הרוביץ: לא.

ז. בדר: הכספים שניתנו מתקציב הפיתוח למסכנות כוללים?

סר הרוביץ: כל מה שעובר דרך בנקים מסחריים לתקציב הפיתוח ישנו, גם הבנק לחקלאות, זה כולל כל מה שניתן במערכת הרגילה של הבנקים, פרט לבנקים המיפותקאיים.

ברור שזה קובע כמה דברים, בעצם זה קובע את היקף הפיתוח, את קצב הפעילות המסרית, את מחזור המצעי התשלום, והמידת מה זה קובע גם את כיוון הפיתוח, היות ויש היום מידה מסויימת, ול גדולה, של הכוונה מיטותית של המסרתי, כלומר זהו מכשיר שיש בו באופן מוטבאימלי כוח גדול, ביחוד על ידי קביעת המצעי התשלום. כל המצעי התשלום הם פונקציה של כמה וכמה גורמים, ומבי מעטוד על שנייה בעיקר.

מה פירוש המצעי-תשלום? - כמה פעמים היתה לי הזדמנות לעמוד על ההגדרה הבינלאומית המקובלת, שהיא גם ההגדרה המעשית הנכונה - המצעי-תשלום זהו מטבע במחזור, בטעות, פלוס פקדונות בבנקים בחשבונות עובר ושב, מינוס הקופה בבנקים, מינוס פקדונות המטלה. אלה הם המצעי-תשלום שיש להם השפעה על אותם תהליכים של התרחבות ומצטום מונטריים, בהם תלויה דמת-החיים, קצב הפיתוח, קצב ההתפתחות המסרית וכו'.

כמות המצעי התשלום היא במידה גדולה מונקציה של שני גורמים - תקציב הסדירה ונפח המסרתי. אם בתקציב הסדירה ישנו גרעון, כלומר גרעון קופתי, אם הסדירה מוציאה יותר מסף מאשר יש לה הכנסה, והיא נכנסת לחובות בבנקים, באגודות שיתופיות או בבנק המרכזי, או היא מוציאה מטבע - למעשה: מדוייפה מטבע - הרי זה מגדיל את המצעי-התשלום. זה מגדיל את המצעי התשלום כיוי לכמות את הגרעון הזה. אם מצו טרחיבים את המסרתי, זה גם כן מגדיל את המצעי-התשלום, כל מסרתי נהפך לפקדון. אנו אמנם חושבים שמה שה שלמטף במטבע יש השפעה יותר מינופלציונית מאשר לפקדון, אבל זה לא נכון, כי כאשר לומר שיש מגדילים את הפקדונות גודלה באופן מקביל כמות המטבע במחזור, יש יחס מונקציונאלי שלט הכזיב בשום מקום בעולם, וגם מצלנו יש ניגון של 7 שנים המסרתי זאת - גרעון בתקציב או הרחבת המסרתי מוכרחים לברוח להגדלת המצעי התשלום. וברור, שאם מגדילים את המצעי התשלום יש לזה השפעה מסויימת על דמת-החיים, השפעה מינופלציונית, שמה שערך הכסף יורד. ואז יש לתופעה זו כמה וכמה אימפלוקציות:

(א) לגבי תקציב הסדירה; עוליים המסרתי - עולה המינדקט, וכל בקודה במינדקט פירושה כמיליון ל"י לתקציב הסדירה.

ב) לגבי המס; למס כל בקודה עולה 4 מיליון ל"א.

כולל המיליון של תקציב הסדינה?

ז. ספר:

מר הרוביץ:

כן. זאת אומרת שאין כל הגיון לחשוב על

פיתוח על ידי הדפסת כסף, כי זה למעשה

מצמצם את הפיתוח, מפני שעה עליית המחירים גם ההוצאות גדלות, ומפילו

הגדלת תקציב הפיתוח אינה יכולה להתחרות בקצב עליית המחירים ועליית

ההוצאות, ולפיכך זמן מה המינפליציה מוכרחה לגרום להקטנת הפיתוח.

המצב של ליקבדיות הבנקים הוא כיום כזה

שאין כל אפשרות להרוויח את המדאיט מבלי להגדיל את אמצעי-התשלום. הבנקים

הגיעו לגבול הליקבדיות, כלומר, כל מי שאומר: ביטל נפח המדאיט, אומר ביחוד

עם זה - הגדלה ניכרת של אמצעי-התשלום.

חוק בנק ישראל, שנתם הייתה מעורליו ומחבריו,

קובע, שהם באיזון תקופה אמצעי התשלום עולים יותר מ-15%, מוטלת חובה -

על הבנק של הבנק - לא זכות אלא חובה - להגיש דו"ח לממשלה ולועדת הכספים,

על כך שאמצעי התשלום עלו יותר מ-15%, להטביר את טיבות התהליך הזה וגם להציע

דרך לטביעת המכונות הכרוכות בזה. כוונת המחקק היתה שדברים אלה לא ייעשו

בהיסח הדעת, שהם שעליה באמצעי התשלום בחשבת לסכנה חמורה למסך הסדינה.

מוטל על הבנק לתת טימן-הזהרה לממשלה ולועדת הכספים של הכנסת.

לצערני, בחודש השני לקיום הבנק בני סחרייב

להגיש את הדו"ח הזה, ואני חושב שבחודש פברואר אגיש אותו לממשלה ולועדת

הכספים. אמצעי התשלום עלו בחודש ינואר עד חודש נובמבר 1954 ב-53 מיליון

ל"י שמהווים 17.8% מאמצעי-התשלום שהיו בינואר 1954. בתאריך זה, ינואר

1954, היו אמצעי התשלום 297.6 מיליון ל"י ואילו בנובמבר 1954 הגיעו

ל-350.6 מיליון ל"י. מזה עלו המזומנים במחזור ב-20.4 מיליון ל"י שהם

15.7% מהמזומנים עלו ב-32.6 מיליון ל"י שהם 19.4%.

התכונה שנוגעת לכאורה כספייטת מאד אינה כה

מיוסדת, ולארגעה בני יכרל לומר איש שיפור במצב בחודשיים האחרונים, החל

מהרצון לדצמבר. זוהי הפעם הראשונה מאז שנים רבות שבסוף החודש היה מחזור

המטבע קטן יותר מאשר בתחילתו. בדצמבר זה היה ב-300 אלף ל"י מחות,

כלומר המחזור בסוף החודש לעומת המחזור בתחילת החודש, ואילו בסוף חודש

ינואר ב-1.8 מיליון ל"י מחות מאשר ברשימת החודש. אפשר לומר, שחודש

דצמבר ישנה איזה טכנה של התיצבות. (טעביר לחברי הועדה דיאגרמטה)

אם כי בני דעות איש שיפור ידוע בחודשיים האחרונים אין זה טכנה את המצב

הכללי, את הדו"ח שלנו בנו מוכרחים להגיש, כי הוא מסקף את ההתפתחות

המינפליציונית שהיתה במסך שנת 1954, עד לחודש האחרון.

לפני שאדבר על השיפור הזה, על טיבותיו

ועל המכונות האורבות והנובעות ממנו, באשר הוא יכול להיות זמני בלבד,

ברצוני לעמוד על הטיבות שהביאו להרחבה ניכרת של אמצעי-התשלום. היו

שתי טיבות עיקריות. ראשית כל, הטיבה שהיתה בעומד בתקציב הממשלה, כלומר,

מצב האוצר היה דחוק ובתקופה ספוייטת האוצר נאלץ לעשות מניסיונות של

היתרות במטבע זר. נניח שבחלקת ההוצאה מתכסה המטבע מסדרי אוצר וסדרי

סקרקעין במטבע זר - נעת יש גם קצת זמב - ובאופן חוקי אפשר להוציא כסף

חטורת הכיסוי של המטבע הזר. על ידי שר האוצר הסנוח ניתנה הבטחה שלא

יוצאו יותר מסדרי אוצר וסדרי סקרקעין. הבטחה זו קוימה במלואה, ספטמבר

1951 לא הוציאו כל מסדרי אוצר וסדרי סקרקעין בוטמים, וזאת היא עומת

הטיבות לכידת הציבות איש לנו. אבל אפשר גם להוציא מטבע על ידי הכנסת

מטבע זר למחלקת ההוצאה, וזה נעשה בפסח 1954. באופן חוקי זה לגמרי כטורה,

ולכאורה זוהי פעולה מנוגדת מאד, אבל מבחינה כלכלית אין כל הבדל אם

מניסיון למחלקת ההוצאה מטבע זר או מסדרי אוצר. מחזור המטבע, חסיבותו

נקבעת על ידי היחס למכונות האחרות ואין כל חסיבות לכיסוי. אם בנו מניסיון

מטבע זר או מניסיון מטבע זר, הרובת אמצעי-התשלום שאינה נובעת

באופן ישיר ממנה ונמטה גורמים שסקיים בוצרת-כיסוי מכני.

א ירי

שנית, הרחבת האסראי סמטצעי הבנקים - וכאן
אני מדגיש: סמטצעי הבנקים - בלי פקדונות של המטסלה בבנקים, באשר היתה
עליה באותה תקופה, טכנאר עד נובמבר 1954, ב-6.6 מיליון ל"י שהם 4.3%
ואם נוסף על זה האסראי של האגודות השיתופיות, הרי ישנה עליה ב-23.1%
מיליון ל"י שהם 12.3%, כלומר, האסראי גדל ב-12.3%, ואם נוסף על זה
את פקדונות המטסלה בבנקים, הרי ישנו גידול מסתכם בשנה זו ב-48.9%
מיליון ל"י שהם 19.2%. זה כטובן גרם להרחבת אמצעי התשלום, אלה הן
סמי הסיבות ש בגללן היתה עליה של האסראי, היתה גם עליה במחזור על ידי
הסוניטציה של היתרות בטחולקת ההוצאה, כלומר - הכנסת מטבע זר והוצאת
לירות, כל זה השפיעה על הגדלת אמצעי התשלום.

ג. ספר:
האם הסדר עלה באותה פרופורציה?
כן הרובלין: אגיע גם לזה.

יכולה להיות טענה שהיתה עליה ריטליית בייצור,
בכסות הסחורות, שהיה גידול של עודף היבוא של היצוא, לכן גדלה כמות הסחורות,
יש גם טענה, שלרגלי יצוב הנפח של האסראי לא היה ייצור ולא היה
פיתוח, שזה פגע בייצור ובפיתוח. אני רוצה לומר שזוהי טענת שווא, מכיוון
שהספרים שאביא, והדיאגרמות שאראה, יכריחו את ההיפך. לפי הדיאגרמות אדם
רוצים שבתקופה זו בכל ענפי הייצור, חקלאי, תעשייתי וגם בניה, היתה עליה
ולעומת זאת היתה ירידה באבטלה. עצם הטענה שחוסר אסראי פגע בייצור ובפיתוח
היא טענת שווא. הטענה של האנשים המתנגדים לייצוב האסראי מתבססת למעשה
על סמי טענות סותרות - מצד אחד שהייצור עלה בכך וכך אחוזים ועין הון
חוזר ומצד שני שצמצום האסראי פוגע בייצור והוא אינו מתרחב. אין אפשר
לרכב על שני סוסיט הדוהרים בשני כיוונים שונים אינני יודע, אבל לקרובטיקה
סחבתית יש תמיד סקום, אפילו לסמי טענות סותרות.

לעומת זאת אני רוצה לטעון סמי טענות א:
הייצור עלה במידה ניכרת בתנאי יצוב האסראי; ב) לא נכונה הטענה שלרגלי
זאת לא השפיקו אמצעי המחזור, מפני שאנו העלינו את אמצעי התשלום
לפחות בהתאם להגדלת הייצור. הטענה היא, מהו היחס בין התוספת הכוללת
של סחורות בתקופה זו ובין עליית אמצעי-התשלום. אם אמצעי-התשלום עלו
ב-17.8%, הכסות הכללית של תוספת סחורות, סמימפורט ומייצור, עלתה
ב-12% - 10 באותה תקופה, זאת אומרת יש פער ידוע שהוא פער אינפלציוני.

נוסף על כך יש שני גורמים נוספים, עליית
סדר המחירים בתקופה זו וסחירות המחזור של הכסף. לפי הנסיון לא ששובה
רק כמות אמצעי-התשלום לגבי כמות הסחורות אלא גם סדר המחירים וסחירות
המחזור. זאת אומרת, אתה יכול לא להעלות את אמצעי-התשלום, אבל אם סחירות
המחזור עולה זה מביא לאותן תוצאות.

לא הבאתי בחשבון את עליית סדר המחירים מפני
סחירות המחזור עלתה יותר מאשר עליית המחירים. ואני רוצה לומר, כי הדרך
הבטוחה לזעזע את יציבות המטבע וליצור יחס בלתי נכון בין אמצעי-התשלום
ובין כמות הסחורות היא הדרך להתאים תמיד את אמצעי-התשלום למחירים; אז
המחירים עולים וזו ספירלה נצחית, התפתחות אינסופית שיש לה חסרון אחד -
היא הולכת בסחירות גדלה ועוברת לבטוף לאינפלציה.

עם זאת אני רוצה לציין כי הסדיניות שאנו
טובלים בינה סדיניות קלה, להחזיק את יציבות המטבע, זוהי סדיניות שטובכחה
להכביד קשה על המחזור, מכיוון שהוא עומד תחת לחץ קשה, לא נותנים לו אפשרות
להתפרק והוא לא רוצה בזאת. בענין זה אין חלוקי-דעות בינינו ובין המחזור,
הסדיניות הזאת היא מסורתית, היא קשה לצבור ולמסך. אבל אין אפשרות אחרת,
באשר האלטרנטיבה הטובה היא הריסת היציבות הזו, עליית האינדיקס - וכאן
הסכנה הזו שכל בקודה באינדיקס עולה מיליון אחד למטסלה ו-4 מיליון למטק -
וכל ההשפעה שתהיה כתוצאה מכך על טמון התשלומים. היתה לי הזדמנות לאטביר
כיצד זעזוע ביציבות המטקית וירידת ערך הכסף סוכרחים - לא עלולים -
להגדיל את האימפורט ולהקטין את האקספורט, להקטין את פריון העבודה, להקטין
את החשבון, להזיז את היצור טיצירת סוצרים חיוניים ליצירת סוצרים בלתי
חיוניים, לזעזע את תקציב הסדינה. אם נזכור את כל הגורמים האלה ונביא
אותם בחשבון, אז נראה שכדאי לסלם לפעמים מחיר יקר בעד יציבות זו.

טוטחה בינלאומי שעובד מצלנו מטעם הבנק העולמי אוטר טהירידה הטפליאה
בסער השטור לזהב ולדולר באה כתוצאה מהיצבות שהסגנו.

יתכן שנראה לחברי הועדה שאטרתי, כגיכול,
סני דבריה סותרים - מצד אחד אטרתי שעלי להגיש דו"ח לממשלה ולועדת הכספים
על העליה במסעלי התשלום ויחד עם זאת אטרתי שהסגנו יציבות. בטה סתגרת
יציבות זו? - זה סתגר בזה שהיה תהליך סמוך עד אוקטובר 1954 וטמו
התחילה להתמסן יציבות. אני טוכן להטביר מה קרה, קרו למעשה סני דבריים:
(א) ההחלטה הסיומת שנתקבלה על ידי האוצר ובנק ישראל, בישיבה פנימית,
לעצור את התהליך שהיננו באוקטובר כססוכן, לנקוט במסצעים למניעת התפתחות
אינפלציונית נוספת. היתה הסכמה הדדית:א) לאלעטות יותר סונטיזציה של
היתרות בטולקת ההוצאה; ב) שבנק ישראל יחדש את יצוב נפח האטרתי; ג) שהאוצר
יאזן את התקציב לא רק באופן כללי, שותי, אלא באופן קופתי-חודסי; ד) אצטום
פעולות בניה סווייסות של הממשלה. 4 החלטות אלו פעלו ונתנו את
אותותיהן.

(2) הגורם הסני שהספיע לטובה היה עצם
יסודו של בנק ישראל. אנו נתנו הוראה לבנקים להעביר 20% מהיתרות הלי בלדיות
סלהם לבנק ישראל בטסך 2 חודשים. הם לא רק שהגסו הוראה זו, אלא עברו
על הסכמה. לפי החסכון היו צריכים להפקיד מצלנו 27 מיליון ל"י והם הפקידו
45.5 מיליון ל"י בטקום הסכום הזה, זאת אוטרת הפקידו 18.5 מיליון ל"י יותר
טאטר היו סחוייבים. ברור טגם לעובדה זו יש השפעה סיצבת, להכנסת היתרות
לבנק האוטי, ספני טזהו כסף שודאי הינו ססתון לתוך עורקי הטסק. הם הפקידו
סכום גדול ב-65% טזה שהיו צריכים להפקיד. הבנקים טמו זאת ספני שהיה כדאי
להם סכל טיני בחיבות: זהו כסף ליקבידי, לא כדאי להם להחזיק קופה או
להחזיק דבריה אטרים טהם פחות לקבידיים, יש הפרס קטן בין ריבית סטרי
האוצר והריבית שאנו נותנים, כי אם כי הריבית על היתרה טהם סחוייבים
להחזיק היא קטנה, בטטוצע 1.1 אחוז, הרז על היתרה הנוספת טהם ספקידים
מצלנו טרצונט האופטי הם סקבלים 2 אחוז ריבית בטעה שסטרי האוצר סכניסיים
ריבית של 1.5 אחוזים. יש גם גורם פסיכולוגי, שבנק מעונין להחזיק את
היתרות שלו בבנק שהינו סתחרה בו, והרי סבחינה זו בנק ישראל הוא הבנק
האידיאלי. סבחינה פסיכולוגית היתה השפעה גם לגידול היתרות בטטבע זר,
אטר עלו סהרמטון בדצמבר עד היום ס-47.7 מיליון ל-61.4 מיליון, וזה נותן
איזה רגש של בטחון.

סחוץ לפעולה האדמיניסטרטיבית סכלא בנק
ישראל תפקיד בתור גורם טסקי, בעיקר באיזון היציבות בסחזור הטטבע.

א. ס. גניון בספיי: כיצד אפשר להטביר את התוספת הזו בטטבע זר?

סר הרוביץ: התוספת בטטבע זר באה כתוצאה סעודף האכנסה
על ההוצאה שיש לאוצר הודות למענק,
לסילומים, "הבונדס", הסגבית-שאסנו בתנה קצת פחות אבל בכל זאת סחוזיקה
סעטד - סילווה הביטום, עליית היצוא.

כשאני דיברתי על סגרות אינפלציוניות, על
כוחות לחץ, שפעולתם היתה העלאת הסער של הדולר השחור, על סוד הסחירים,
כל זה נכון לגבי תקופה סווייסת. ואם אנו ססכמים טצנה של טבה
צריך להביא בחסכון ססחודס אוקטובר גם סדיניות האוצר וגם סדיניות בנק
ישראל החלו טספיעים לטובה, ואנו רואים הישגים ידועים של התיצבות.

עם זאת אנו סבורים שיש עוד פער ידוע
בין גידול מסצעי-התשלום וגידול כסות הסחורות. איך אפשר לפעול בגד פער זה?
בטאלה זו סתנהל ויכוח ציבורי שאינו עובר דווקא בקרו ספלגתי כי אם
בקרו בין-ספלגתי, בכל ספלגה יש שתי דעות בענין זה.

האפשרות האחת היא - להביא יותר סחורות
על ידי טטבע זר, זאת אוטרת לעטות רוויה בטוק. זה מסצעי בעים טמד אבל
אמצעי ססוכן לגבי העתיד, זה עוטה אדם שחוטב רק על היום ולא על הסחר.
עלינו לזכור כי הטענק לא יהיה לאורך ימים, גם בנוגע לסילומים אי אפשר
לדעת, וסוטלת עלינו החובה לצבור כסף רב לעתיד לבוא. וזהי דרך קטה,

ביחוד קשה בשנת בחירות, ונזרמה לי שניתן לבנק ישראל איזה מעמד, באשר יכול הוא לא להתחשב כל כך בבחירות, כי אם לעמוד על הסטוס בחזית זו. אבל טובן שהפרובלימה הזאת נשארת פרובלימה. אם היום היינו מטביים את מדיניות האשראי הרי היינו חוזרים למצב שהיה לפני אוקטובר 1954 - הסדר יעלה, האינדקס יעלה ו-10 נקודות באינדקס פירושו 10 סיליון ל"י נוספות. היינו חוזרים לסחחרת זו של אינפלציה, ויהיה לזה גם אפקט פסיכולוגי - התרת הרצועה. הגם שלא תהיה כל סלקטיביות, כי האשראי ילך לכיוונים בלתי נכונים.

מצד שני נכון שבמסך שלנו יש סתירה או ביקטיבית בין סתי מסרות - יציבות ופיתוח, כי אם היציבות פירושה דיסאינפלציה, הרי הפיתוח, עם התפטרותו הדינמית יוצר גורמים חיוביים הגורמים לירידת ערך הסטבע. צריך לפצוא את שביל הזהב, להימנע מסכנות אינפלציוניות, כלומר אי-יציבות, וכך מסכנות. הסטאגנציה, הקפאון בפיתוח, צריך להוזיק את היר על הדופק, לא לפגוע בפיתוח ויחד עם זאת לא לעשות פיתוח על ידי אינפלציה. פיתוח על ידי אינפלציה פירושו פיתוח שנעשה בכסף שאינו בטקום בכסף שיטנו. כל פיתוח שנעשה על ידי הדפסת כסף, ולא כסף שטואבים מהצבור או מחוץ לארץ הוא פיתוח אינפלציוני. אפשר גם לעשות פיתוח בכסף שאינו לזמן מה זה אפשרי, אבל הוא גורם לרגרסיה. לעומת זאת, פיתוח שנעשה מחסנונות, או מכספים שבאים מחוץ לארץ, הוא פיתוח בריא. פיתוח הנעשה בכסף שהוטג באופן טלאכותי מוזיק ואינו מועיל, הוא מזכרח להיגטר בהתפוצצות.

בין סתי הסכנות של קפאון ואינפלציה הסכנה הגדולה ביותר היא סכנת אי-יציבות. ראשית כל, מפני שאצלנו ישנה נטייה לפתח יותר מאשר יש לנו, ויש יותר כוחות הלוחצים להרחבת האשראי, הדפסת כסף, מאשר כוחות שדואגים ליציבות. יש יותר כוחות שאונינו באינפלציה מאשר ביציבות, זוהי עובדה, שנית, אם אתה פוגע בפיתוח על ידי האטת קצב הפיתוח, אתה יכול אחר-כך להחיש את הפיתוח ולהטיג את אשר הפסדת; אבל אם אתה פוגע ביציבות איך יכול לתקן יותר את המצב, אתה טאבר את האטון, וזוהי הסכנה הגדולה ביותר.

הפרובלימה השניה: טוענים הרבה מחברי לפני - הגדלת האשראי למטרות יצרניות אינה גורמת לאי-יציבות. עמדה זו טבר מסת על חוסר ידיעה. גם אם אתה מגדיל את האשראי למטרות יצרניות ביותר, לחקלאות אפילו, אבל נותן אמצעים שאינם קיימים למעשה, פירוט הדבר אתה יוצר אמצעים, ראשית כל כמות הסחורות אינה טוכרחה להיות שווה לכמות האשראי שאתה נותן; שנית, יש פיגור בזמן, עד שהסחורות נוצרות, היציבות מתערערת, אחר כך ישנה סובמטיטוציה, כלומר, בעל-בית חרוטת יכול לבנות לו וילה ולקחת טהון החוזר שלו, ואחר כך יבוא אצל הבנק ויבקט כסף בשביל תעטיה. אתה יכול לבקר על הכסף בשלב הראשון, אחר כך הוא נכנס לטתי כלכלה טובים - ספקים, עובדים, הובלה וכו' - וזה מגדיל את אמצעי התשלום. אין אני טוען נגד סלקטיביות, אבל סלקטיביות צריך לעשות במסגרת כמותית ידועה, אז אתה עושה דבר טוב, אבל אם אתה נותן אשראי סלקטיבי מעל למסגרת, אתה גורם לאינפלציה, לריבוי אמצעי התשלום, כי האשראי מטתנו לטטחים בלתי יצרניים, למרות שהוא ניתן לטטחים יצרניים. אין זה אומר שמסגרת האשראי קבועה לבצח, אבל צריכה להיות מסגרת כמותית שטומרת לירידת ערך הכסף.

אני עובר לשאלת הריבית. שאלה זו איננה כה פטוטה כמו שהיא נראית בעיני כמה מהחברים. ראשית כל העובדות - עובדות טטפטיות ועובדות ראליות. העובדה הטטפטית היא שקיים חוק טהלבע האחרון של הטעה ה-19, טזמן הטלטון התורכי, שקובע ריבית של 9% חוק זה נקבע בתנאים שהיו קיימים אז בארץ, תנאי חקלאות פאודלית, כדי להגביל את הטלווים בריבשת לפלחים עד תקופת הקציר. לא קיים חוק בצורה כזו בטום ארץ בעולם, עד כמה שידוע לי. הריבית נקבעת בדרך-כלל על ידי היחסים הכלכליים. חוק זה הוא לא רק בלתי-הגיוני, הוא גם בלתי יעיל, מפני שאינו מאפשר למטסלה לתבוע טיטהו למטפטט. רק הלווה רטאי לתבוע, והלווה אינו עושה זאת כמעט אף פעם. וגם אם הוא תובע, אין הבנק נאטם בעבירה פלילית, כי אם הלווה מקבל את הכסף חזרה. חוק זה לא נטטר

ספני שאינו תובע בעד עבירה פלילית. זהו הגד הטפטי. הצד הרמלי הוא כזה: סער הריבית עליה בארץ לא בגלל רוע לבח של הבנקים או הסלונות בריבית; אם טדד יוקר המחיה עליה בכל שנה ב-15 - 10 אחוז, אדם עושה חובון פשוט, שאם הוא לוקח ריבית עד 10 אחוזים הוא רק מקבל את כספו חזרה. זה יצר מצב שקיים בארצות רבות אחרות, אחרי אינפלציה, כשצריך לייצב את המטבע ולאסוף חסכוניות, אבל זה לוקח זמן ודורש זמן. למעשה המצב הוא כזה: האשראי בארץ מתחלק לשני סוגים - אשראי של בנקים ואגודות שיתופיות ואשראי פרטי. האשראי של הבנקים והאגודות השיתופיות מסתכם ב-85% של כל האשראי הניתן בריבית הוקית, לא יותר מ-9% (א.מ.ג. בניחובסקי: עם הקומיטיונר?) כן. 15% ניתנים על ידי בנקים ואגודות שיתופיות בריבית של 18 - 10 אחוזים. בסוק החופשי הריבית היא בין 15 ל-30 אחוז, או אפילו יותר. טעריכים שהאשראי בסוק החופשי הוא בין 10 ל-20 מיליון ל"י. הטריבט אנטרים 20 מיליון, הטעטיס אנטרים 10 מיליון, טזה חלק למטרות ספקולטיביות. אני מבקש להשוות טכום זה לסכום שנקבתי בו מחילת דברי, כשדיברתי על סך כל האשראי של הבנקים והאגודות השיתופיות, ואז אסרתי שהוא מסתכם ב-320 מיליון ל"י, כלומר האשראי הפרטי שהוא אשראי שולי. לדוגמה: טסק פלוני מקבל 90 - 80 אחוז מהאשראי שלו על ידי מוסדות בנקאיים רגילים, ואת עשרת - עשרים האחוז הנוספים משיג, בטעת הצורך, בסוק החופשי. הוא הדין ביחס לבתי-חרושת. נוסף על כך ישנו אשראי ספקולטיבי, שלוקחים אנשים העוסקים בעסקים שחורים, והם יכולים להרשות לעצמם כל ריבית שהיא.

מה אפשר לעשות נגד אשראי זה? - אני לא לפניכם 4 פתרונות אפשריים אשר מצטיירים לפנינו. יש דעה אחת, הדעה האורתודוקסית, לבטל את החוק להגבלת הריבית, לתת לריבית להעלות.

מהי הריבית הממוצעת באמריקה ובאנגליה? לונד:

באנגליה היא 5 - 5 אחוז, באמריקה ~~5 - 5 אחוז~~ טורונטי:

ארצות אחרי אינפלציה עשו זאת, עשו והצליחו בגרמניה, ביוון ובארצות אחרות, אבל זהו בסיון מסוכן - לתת לריבית לפצוא את רמתה. זאת מציע לעשות פרופ' לרנר, הוא אומר שזהו המצע הבנוק ביותר. לדעתי, זה יהיה אקספרימנט קשה, אינני מציע לעשות זאת, כי גם מבחינה פוליטית אין זה אפשרי, זהו בסיון שבארץ של פיתוח הוא יותר טדי מסוכן.

הפתרון השני הוא לתת לחוק הקיים, טניים, כלומר לתת לא תוקף-יתר, על ידי עונשים שהוא יטיל, ולהסלים את החוק הזה. גם את הדרך הזו אינני טיעץ לקבל, מפני שאני אפשר להשתלט על חוקי כלכלה על ידי מאסרים, ברור שיש אלף דרכים לעקוף את החוק, אנו נכריח את כל הבנקים שנוהגים לקבל ריבית גבוהה מ-9% ליהפך לפושעים. אטם נתפוס חלק מהם, אבל זה לא יפעל, זה יפעל כמו הפיקוח על הטחירים. גם את האפשרות הזאת אינני מציע לקבל.

ישנה הצעה שלישית, להעלות את הריבית ל-14 - 12 אחוזים ואחר-כך לתת לחוק תוקף טפטי. אינני טיעץ גם לפתרון זה, מפני שמטנם יהיה לנו טיפוק. מוסרי שכל הבנקים יהיו כשרים, אבל זה יעלה ביוקר לטסק, טטום ט-85 אחוז מהאשראי שניתן על ידי בנקים ואגודות שיתופיות תרוסף עליו ריבית נוספת של 3%, וזה הרבה יותר מאשר ההורדה שהיה ב-15% הנוספים של האשראי.

יש פתרון רביעי - לא לעשות דבר, ונדמה לי שכיום זהו הפתרון הטוב ביותר. המצב אטנם אינו טניה את הדעת, אבל יתכן שכל מה שיעשה יהיה יותר גרוע. אינני אומר זאת כדעה סופית, אנו דנים בבטיה זו בוועדה הטיעצת, אבל לעת עתה פתרון זה נראה לי כטעטי ביותר.

טכחתי להעיר זאת בראשית דברי, אבל אני מבין שברור לחברי הועדה כי כל מה שאני אומר אינו ניתן לפרטום. הבנק יפרטם את הדיאגרמות שהצגתי לחברי הועדה בדו"ח שלו, אבל לא דרך ועדת הכטפים צריכים להתפרטם דברים אלה.

יש עוד טענה אחת: אם לא תעשו כלום הפקדונות בורחים מהבנקים ומסתובבים לסוק השחור. אבל העובדות מדברות אחרת, הכסף נשאר בבנקים, זוהי עובדה סטטיסטית שאי אפשר להכחיש אותה, כי לא כל אחד מוכן להיות פושע ולעסוק בעסקים כאלה.

יש אחרים האוטררים: תרחיבו את האסראי תתחרו עם הסוק השחור. התחרות כזו, על ידי יצירת אמצעים, אוכל לדמות אותה למעשה שאדם עושה כסטחליט לירות על זבוב שנמצא באף חברו, כדי לעשות לו טובה. בגלל 20 מיליון ל"י להתחרות בסוק החופשי, סוק השחור, על ידי הרחבת האסראי, זה אבסורד שיביא להריסת המסק למען איזו מטרה אסתטית, אבל לא בעלת חשיבות מסקית מסתית.

כל המדיניות הזאת שהרציתי להבנתה, כל הניסוקים והדיאגרמות שהבאתי, יש אנשים שאוטררים שכל זה תיאוריה, שנחנף לגו כסף. אני רוצה לומר לכם שתיאוריה זו היא הכללה של הנסיון ואני רוצה להזכיר לשברים את המצב בסוף 1951 - כעת אפשר לדבר על זה - אז עמדנו על עברי-פי-פחת, המדיניות הכלכלית החדשה והפסקת ההדפסה של סטרי אוצר באו בדיוק לפני השעה ה-12. אני מזהיר בפני חזרה כזו לשיאן של המסק, ועם כל הסבל והכאב שבמדיניות קשה זו, צריך להתמיד בה מפני שהיא מחוייבת המציאות. את ההתפתחויות הכלכליות אפשר לראות בבנקים ובאוצר יותר מאשר רואה זאת האיש ברחוב. ב-1949 איש לא הרגיש שמתקרבת אינפלציה, אבל אנו ידענו זאת. כיום אין לזה כל הצדקה, ואל ניתן לעצמנו להתפתות בטנות. בחירות על ידי לחץ וכאב וטבל אפתי, כי הסבל שיבוא בתקופה של אינפלציה יהיה הרבה יותר גדול.

הפיתוח שלנו גדול, בטנת 1954 הוטקעו קרוב ל-400 מיליון ל"י בפיתוח. כל הטענות על צמצום הפיתוח אין להן כל ביסוס.

אומיף מלים אחדות על המדיניות הפיסקלית האפשרית שאין בהן טעום זעזוע של היציבות. יש כמה ענפים, בחקלאות ובתעשייה, בהם יש דיספרופורציה בין גידול האסראי וגידול נפח הייצור, וכאן צריך להקל במסצת. זאת אנו חושבים לעשות בצורה זו: יסנם סכומים ידועים, מתוך הסכומים המופקדים בבנק ישראל, כ-10 מיליון במטבע זר, 16 מיליון ל"י סטרי אוצר, 12 מיליון מחייבת המטסלה, סורה של התחייבויות של בנקים ועוד; בתוך זה יש חוב ידוע של האוצר שכעת מתחסל, האוצר התחיל לסלם אותו; יש כמה שטרות מסחריים שהם סתלטים ושהם במקצועות בלתי חיוניים. מהצמצום הזה של האסראי יהיו כמה מיליון ל"י, ואת כמה המיליונים האלה אנו נזרים חזרה, באופן חלקטיבי, לחקלאות ולתעשיית יצור, כלומר, לא הרחבת האסראי אלא הזנתו מסטרות בלתי חיוניות לסטרות חיוניות. על ידי זה תהיה איזו הקלה קטנה, אבל הלחץ לא יפסק, אנו נעמוד בפני המטרה העיקרית - יצוב המטבע. בתוך המסגרת הזו נעשה כמיטב יכולתנו להזרם האמצעים הנוספים לענפים יצרניים, בתוך מסגרת האמצעים שיש לנו ולא שיצרנו אותם באופן טלאכותי.

היור י. גוריי: אנו עוברים לדיון וטאלות.

א. הרצפלד:

אם מיטהו יעיין בדיאגרמות מבלי להסרות את המספרים המופיעים בהן למספרים הטראים את גודל הייצור יקבל את הרוסם שהיתה עליה גדולה באמצעי התסלום. אולם אין המצב כך. סני דברים אני קובל וצועק חספ, והם - האסראי והייצור. נמצאת לנבד עיני טבלה חשובה טאד בטאלת האסראי ובטאלת תקציב הפיתוח. אמסור כמה מספרים רטטיים בנוגע לאסראי סקיבלה החקלאות מהבנק הלאומי ב-4 הסנים האחרונים. ב-1951 היה האסראי 10,080,000 ל"י, ערך הייצור באותה טנה היה 56 מיליון ל"י, ז.א. 18%; ב-1952 - 10,980,000 ל"י ס"כ האסראי (לכאורה הגדלה), 122,000,000 ל"י ערך הייצור, ז.א. 9%, פירוס כדבר ירידה ב-50% לעומת טנת 1951; ב-1953 - 11,400,000 ל"י ס"כ האסראי, 190,000,000 ל"י ערך הייצור, ז.א. 6%; ב-1954 - 14,400,000 ל"י ס"כ האסראי, 270,000,000 ל"י ערך הייצור, ז.א. 5.2%. אם נמטיך ללכת בקו זה אנו נגיע לאפס אחוזים של אסראי לעומת ערך הייצור. אם כי אלה הם מספרים על האסראי סניתן על ידי הבנק הלאומי, הרי הם מסקפים 50% מהאסראי סקיבלה החקלאות בכלל.

ואני עוד רוצה להדגיש, שבספרים שהבאתי לא נכללות כל פעולות מארות פרט לייצור מס, לא בכללים בתי-תרבות, או בתי-טגורים, ולג שוט בנין אחר שאינו קטור בייצור. כיצד אפשר איפא לקבל ולהסכים, כי האטראי שהחלמות קיבלה במסך 4 הסנים האחרונות למעשה הלך וקסן בטעה שהייצור גדל, מבחינת ערכו, מ-56 מיליון ל"י ל-270 מיליון ל"י?

בספרים אלה אינם מופיעים פקדונות המטלה בתקציב הפיתוח וגם לא האטראי של הבנק

מר הרובניץ:

להקלאות.

א. הרצפלד:
אני מבין שאין זה בותן תמונה מדוייקת, אבל בודאי אפשר לקחת את הספרים האלה של אטראי הבנק הלאומי כאמת-מידה. אני רוצה להדגיש שבגידול זה של ערך הייצור יש חלק לא קטן לאותו רחוב, לאותו סוק שהיה שאתם רוצים להכות אותו ומינכם יכולים ובסוף סתלקים מזה. אינני רוצה לוטר שיש לי עצה כיצד להתגבר על זה, אבל אם אינם מקבלים את ההצעה לפעול בדרך האורטודוקסית ולתת לשער הריבית חופש גמור, הרי צריך למצוא דרך אחרת, כי אחרת מה הרווחנו מכל זה?

יש יציבות של המטבע.

מר הרובניץ:

א. הרצפלד:
אני מקבל זאת, אני מסכים שיש שיפור ביציבות המטבע, אבל אינני חושב שאדם כמון יכול להתעלם מפרובלימה כזו שהורסת אותנו עד יסוד. ועובדה היא שהרבה מסקים בזקקים לאטראי בלתי חוקי, כלומר מקבלים אטראי בדרכים בלתי חוקיות.

אינני בטוח אם אנחנו היינו צריכים להגיע לטעמד כזה של אטראי בארץ שבסום פנים ואופן איננו יכולים להרחיבו, ואנו מכריחים את החקלאים להפוך לפושעים, לעוברי עבירה. האם לא נכון הדבר שהחקלאות היא היחידה שטחזיקה את האינדקס על דמה קבוע ואינה מאפשרת לו לעלות? - וזאת מסום שהייצור החקלאי עולה. אינני מציע להדפיס כסף, אבל כשאתה מעמיד מספרים אלה של ערך הייצור אחד כול השני - 56 מיליון ל"י לעומת 270 מיליון ל"י - ומשווה אותם לגודל האטראי, הרי אתה מגיע למסקנה שטחניקים את הייצור מצלנו. שאלה זו לא צריכה לרדת מהסלחן, היא צריכה למצוא את פתרונה.

אעבור כעת לשאלת תקציב הפיתוח. אם יש איש צריך לעמוד ליטין תקציב הפיתוח, אם יש כוונת צריך לעמוד ליטין תקציב הפיתוח, הרי אלה הם הנגיד ובנק ישראל. ואני רוצה שתקציב הפיתוח יהיה תקציב ברזל, פירוש הדבר שיהיה בטחון שביום ובטעה מסויימים ניתן הכסף לטי צריך לקבלו. אינני חושב שאני זקוק לפלאי בתקציב הפיתוח, פלאי זה שייך למקום אחר, ואינני יודע מדוע אנחנו מכבידים על תקציב הפיתוח על ידי הפלאי.

בעצם כולנו נגועים בצרה אחת - כל אחד רוצה גידול-יתר. מסך סדק אתמול נולד אינו יכול להתפתח במסגרת התקציב שאנו נותנים לו. אולי יש בזה מסום אינפלציה, אבל ידוע כמה אני לוחם נגד הוצאות בלתי פרודוקטיביות, הוצאות-פאר; כי מצד אחד מוקמים דברים של פותרות, ומצד שני מתאבל אותו מסך על שאינו יכול לאזן את התקציב היוטי שלו.

אני רוצה שכולנו נגיע לידי הכרה שבלי ייצור ופיתוח אין הצדקה לקיומנו, בשני מסחים אלה תפקידו של הבנק הממלכתי יהיה גדול, ואני טחכה ליום זה. כי אם אנחנו נקטין את הייצור המחירים יעלו, ההכנסות במטבע חוץ תקטנה. לפי הדיאגראמת שהצגתם לפנינו נראה שהגידול העיקרי בייצור היה בחסלאות, וזאת עושים קבצנים שבקבצנים. אני עושה את הכל בכדי לעכב את הפרוצס הזה של החנקת הייצור, אבל אינני יכול להמטיך בדרך זו. אני מצטער לוטר שאינני יכול להסכים עם עמדת נגיד בנק ישראל בנוגע לפיתוח.

טר הורוביץ:

אשרתי שגם צריך לזעזע את הספק כדי
לעשות פיתוח ב-500 מיליון ל"י במקום
400 מיליון ל"י, הרי יהיה זה הרט הפיתוח.

א. הרצפלד:

הפיתוח הוא נשמטנו, בזכותו אנו חיים,
על ידו אנו בונים את עתידנו ואיש אינו
רוצה להוריד את רמת-חיינו, אם כי אני חושב שצריך להוריד את רמת החיים.
לכן אני מוסר שאלת תקציב הפיתוח היא שאלה שאינה יכולה לרדת מהפרק.
אני חוזר ואמר: אם אנו מקציבים בתקציב הפיתוח סכום מסוים לטעם
מסוייטת, צריך להיות הבטחון שבמרוף החודש (אינני דורש בראשית החודש)
ישחרר המוצר את החלק ה-12 של הסכום הזה. לדעתי, הבנק הטלכתי צריך
לפלא את התפקיד הזה של שמירה קפדנית על הקצבה בטווח של סכומי תקציב
הפיתוח, ולשם כך צריכים להעמיד לרשותו את האמצעים הדרושים.

א.ס. בניחובסקי:

ברצוני לשאול כמה שאלות:
1) מה הפסול בהרחבת האשראי לצרכיה
מסוייטים, מפילו על ידי הדפסת כסף, למשל: לשם סניעת היבוא או הגדלת
היצוא? אני יכול להביא כדוגמה החקלאות. אם יורחב הייצור החקלאי, פירות
הדבר סיקטן היבוא או יגדל היצוא. אני רוצה לשאול, מדוע אשראי למטרות
כאלה יצור אינפלציה, כי הרי זה סקטין את המטבע החוץ שהמטסלה צריכה להקציב
להבאת סחורות טובות, ששום שהן תיוצרה בארץ?

2) מה בדבר שאלת הפיקוח על המטבע הזר?

טר הורוביץ:

זהו ענין ששייך למטסלה, בנק ישראל לא
קיבל את המטכות לפקח על המטבע החוץ.

א.ס. בניחובסקי:

אולם בחוק כתוב שהנגיד הוא יועץ למטסלה,
והייתי מאוד רוצה לשמוע פרטים במטלה זו.

3) בשאלת האשראי במטבע חוץ: יש סקרים

שיצרו יכול להשיג אשראי במטבע חוץ בחוץ לארץ, הוא רוצה לתמוך אותו
ללירות ישראליות, לפי השער של 1.80 ל"י הדולר, וכעבור זמן מה יחזיר
את הלירות למוצר ויקבל את התמורה במטבע חוץ. מה דעת הנגיד על הסדר זה?

טר הורוביץ:

המוצר אינו מקבל את ההצעות האלה, מפני
שזוהי הדרך הבטוחה להוריד את ערך הלירה.

י. בדר:

אני מבין יפה את האורטודוקסיות של טר
הורוביץ בענין זה, אבל יש לי ספיקות
אם אורטודוקסיות זו אינה יותר כדי טכנית, ששום שצריך גם להביא בחשבון
את הנסיבות הקונקרטיות של הארץ בתקופה זו. מ דאי שצמצום האשראי זהו
מכשיר טועיל, קלאסי, אורטודוקסי למלחמה בגד האינפלציה. ומבחינה זו אני
מבין את הפגמה של טדיניות האשראי של הבנק, היא בעצם המטן של טדיניות
האשראי בטובה הקודמת - מפילו קצת לפני כן - ולנגיד הבנק היה חלק בטדיניות
ההיא, אם כי באופן פחות רשמי.

מה הם האלמנטים המחייבים לחשוב על ענין
זה מחדש? - האלמנט הראשון הוא מצב האשראי בטוק. אין זה בריא כי הריבית
בארץ היא 18% בבנקים ועד 36% בחוק הפרטי.

טר הורוביץ:

הבנקים האלה נותנים רק 15% מהאשראי.

י. בדר:

אני מדבר על הגבול. זה בודאי לא בריא,
זה מאוד מסוכן וחולני, אין זו תופעה שאפשר
לעבור עליה על סדר היום.

אני גם חושב - וכאן אני מסכים לדעת טר
הורוביץ - שאין זו תופעה שאפשר להילחם בה באמצעים מספטיים בלבד. לכן
יש להוציא מסקנות על אופן הפעולה.

עובדה שביהמחשבה שיקול דעת נוסף היא עובדת תקציב הפיתוח, כולל צורות אחרות של מיסון סוסדות אחרים, אשר באופן מקביל מוסיפים אמצעים לתקציב הפיתוח, כמו קק"ל ועוד. כל האופרציה הזאת של תקציב הפיתוח נבנית על עיקרון ההבדלה בין השקעות לבין הון חוזר. נותנים אשראי רב שאינו רשום בספרים אלה להשקעות יסוד וחוסבים שזה בסדר כל זמן שזה להשקעות יסוד ולא להון חוזר. אני חושב שעלינו לסקול מהי ההצדקה בהבדל זה שעושים בין השקעות והון חוזר.

להון חוזר, כמובן, יש כל מיני תכונות שאין להון להשקעות יסוד. ראשית, הוא יותר גמיש אפשר לשנות את היקפו ביותר קלות מאשר לשנות את ההיקף של השקעות קבועות, אפשר לפי צורך השעה לשנות את גודל הון החוזר בבית-החרושת, למשל, מאשר את גודל השקעותיו; אפשר להעביר כספים לסדרות אחרות, יש גמישות הסתנה יום-יום. גם בטעם פירוק מפעל יותר קל לפרק את ההון החוזר, כלומר להתפטר מהמחויבויות, מפקדונות ומסלמי, מפילו מחומר-גלם, מאשר מציוד ובכסי דלא-ניידים. אבל כל זמן שהמפעל קיים ועובד, אין כל הבדל בין הון חוזר ובין יתר הנכסים. אמנם ההון החוזר סתנה באופן פיסי - הכסף הופך לסלמי חומר-גלם, סלמי חומר גלם הופך לסלמי סחורות, סלמי הסחורות הופך לאשראי שניתן על ידי המפעל, האשראי טוב הופך לכסף וחוזר חלילה; אולם הערך הכלכלי הוא לא פחות קבוע מאשר תכונות או נכסי דלא-ניידים.

כשביקרנו בבית-החרושת, דסבים חוטררים חיימים" נאמר לנו: כשנשקיע 20 מיליון ל"י בציוד יהיה עוד צורך ב-12 - 10 מיליון ל"י להון חוזר, וזה לא פחות קבוע מבחינה מסקית.

מהי המדיניות בארץ? - לסדיניות בארץ באופן יחסי אין דוגמה בשום מדינה אחרת; אצלנו עומד לרשות הפיתוח הון למתכבים ולא עומד לרשות הפיתוח הון יסוד ליקבידיל. מזה נובעות כל מיני התפתחויות.

בארץ קיים פיקוח על האשראי, זהו פיקוח כסן כל יתר צורות הפיקוח עם כל התוצאות הנובעות מסנו. כל פיקוח יוצר מספר שווקים, וכמו שלגדם הרגיל הפקבל לחם, סטן, סוכר ועוד מצרכים בסחיר זול יש אפשרות לקנות בסך בשוק השחור, כך אדם שמקבל אשראי זול למרכים מסויימים - על ידי תקציב הפיתוח - יכול להרשות לעצמו לחפש לפעמים אשראי להון חוזר בתנאים אכסטרונגיטיים. פירוש הדבר שתקציב הפיתוח הוא אב הריבית של 36%.

היו"ר י. גורדי:

יש פתרון: לבטל את כל הפיקוחים, לבטל את תקציב הפיתוח והעניינים יסתדרו בעצמם.

י. בדר:

איינני חושב שזה פתרון, אני חושב שהפתרון אחר. אם המדינה נותנת לך מזלג, וכך נסכין וצלחת, היא סוכרחה גם לספק משהו בתוך הצלחת; ואם היא איננה יכולה לספק משהו בצלחת, מוטב שתחלק פחות כלי אוכל אבל תיתן משהו בתוכה. בתקציב הפיתוח ביודעין או בלא יודעין היו היו התחלות מסויימות של תהליך זה, לסללתקציב לתעסוקה ולמעשיה סבודאי אפשר לקרוא לו בשם אשראי להון חוזר.

מהי המסגרת הארגונית של הפיקוח על האשראי? פירוש הדבר הוא שאחד מקבל וסני אינו מקבל ומחפש לו אשראי בריבית של 35%. כך האשראי בהפך לסתנה, מי שמקבל אשראי עושה מזה עסק טוב בתורף קבלת האשראי אין לו צורך מפילו לחשוב מה הוא יעשה בו, הוא כבר הרויח, הוא אינו סוכרח להסתמס בכסף זה באופן יעיל, יש לו רווח טובסח. ואילו הסני מקופח. יאטרו לי שיש מטסלה, שיש יד מכוננת, שהמטב הולך ומטפטר, שהאשראי ניתן באופן מלקטיבי, שיש קטיים וכו'; אבל אני לא האמנתי לזה בטעת הפיקוח הפיסי, לא האמנתי בטעת הפיקוח על מטבע חוץ ואיינני מאמין בזה ביחס לפיקוח על האשראי.

כאשר בעת ובעונה אחת המטסלה מוסיפה 200 מיליון ל"י לשנה והסוכנות 68 מיליון ל"י לשנה, מה ערך לאותם 50 ונסה מיליונים ל"י שעברו דרך צינורות אחרים, מה ערך לתוספת זו כשהמטסלה הכניסה תוספת של 200 מיליון? יאטרו, כי מבחינת הטכניקה המטבעית יש הבדל בין

המטסלה קיבלה את הכסף הזה מטס ולא יצרה אותו.

טר הורוביץ:

כל החיסובים שלך מבוטסים על תיאוריה כסותית
גסה, אבל צריך להביא בחשבון גם את תקציבי

י. בדר:

הפיתוח, כי גם הם חלק מהמחזור.

אין להם השפעה אינפלציונית אם הם נשאבים
מסקורות אסתיים. יש להם השפעה אינפלציונית
במידה והמטצעים נוצרים על ידי המטסלה.

טר הורוביץ:

י. בדר:

יש גם להביא בחשבון את השפעת התקציב בכלל
על כל העניינים האלה. התקציב זהו מטעם
לאוטוית טטוריקה את המטק מטצעי חסלום ומעבירה אותם למקורות אחרים,
ובינתיים מטצעים אלה אינם נמצאים באותו מקום בו הם דרושים. לכן אני חושב
טטוטב לוחזיר לבנקאות העובדת באופן אורטודוקסי את תפקידה העיקרי בתור
מקור לאטראי, תפקיד אשר יום בטידה טוגזט נטצא בידי האוצר. יש צורך
טהבנקים ישמשו באפשרות זו באופן אורטודוקסי ולא יהיה אטראי כזה עם 35%
דיבית. אם להיות אורטודוקסיים אנו צריכים להיות אורטודוקסיים באופן יותר
עקבי ויותר כולל.

טר הורוביץ:

באטריקה הם גם כן אורטודוקסיים, אבל הפיקוח
היחיד שקיים עם הוא על הכסף והוא הרבה יותר

חסור מאשר מצלבנו.

הבינותי מדברי חה"כ הרצפלד שהוא לא הבין
כראוי את דברי בקטר לפיתוח, כאילו אסרתי שצריך לצמצם את הפיתוח. אני
רוצה שיהיה ברור, כי דעתי היא שפיתוח זהו המטרה הראשונה אבל בגבולות
של מטצעים מכל סוג שאנו יכולים להטיג. בשנת 1954 הוטקעו בפיתוח 400
טיליון ל"י ואני מקווה שהסנה לא יהיה פחות, אבל אם יאטרו שצריך להטקיע
500 טיליון ל"י ולהרוק את המטק, אני אומר: טוטב 400 טיליון מאשר להוריד
את ערך המטבע.

ח. אריאב:

כיצד הגעתם לחישוב זה של 600 טיליון ל"י?

טר הורוביץ:

הבאנו בחשבון את תקציב הפיתוח, תקציב
הטוכנות, הטקעות פרטיות, בנין פרטי, כל
החברות כסו, רסקו, טהדרין וכו', יחד כל הטקעות האלה טטכטנות ב-400
טיליון ל"י ברוטו.

היו"ר י. גורי:

סחר ב-11 נטסיך את הדיון בנושא זה.